

30 november 2015

Inleiding

Op 1 oktober 2015 presenteerde het platform Onderwijs2032 de hoofdlijnen van haar conceptadvies over de toekomst van het primair en het voortgezet onderwijs in Nederland. In dit document geeft de GEU haar reactie op dit advies.

Het Hoofdlijnadvies verenigt veel perspectieven op het onderwerp. De leden van de GEU herkennen de tendens en aandachtsgebieden die geschetst worden uit eigen contacten met scholen en andere betrokkenen. In die zin is het Hoofdlijnadvies met zorg samengesteld. Het is helder en beknopt en biedt een goede kapstok voor dialoog.

Uitgeverijen willen graag een bijdrage leveren aan het verder uitwerken en daarna implementeren van deze toekomstvisie. De GEU zal geen standpunten innemen over de inhoud van het onderwijs; dat is aan de scholen en de overheid. Wel ziet de GEU een aantal aandachtspunten bij de verdere uitwerking en implementatie van het Hoofdlijnadvies.

Een succesvolle implementatie vraagt in de eerste plaats een centrale rol voor de leraren. Zij moeten niet alleen goed weten wat er van hen verwacht wordt; ook zullen ze moreel en facilitair gezien goed ondersteund moeten worden. Goede geautomatiseerde hulpmiddelen, zoals digitale leermiddelen en andere leersystemen, kunnen een belangrijke rol spelen bij het effectueren van nieuwe didactische processen en het voor leraren hanteerbaar maken van differentiatie. Dergelijke hulpmiddelen komen het best tot hun recht wanneer ze goed ingebed zijn in de onderwijskundige visie, de competenties van leraren en de technische infrastructuur van de school. Zo'n integrale benadering vraagt samenwerking en co-creatie met alle betrokkenen; binnen en buiten de school.

De volgende paragrafen gaan nader in op alle aan leermiddelen gerelateerde onderwerpen van het advies.

Kerncurriculum

Het advies beschrijft het concept van een kerncurriculum: een tot de kern beperkte vaste basis kennis en vaardigheden voor iedere leerling afgebakend naar taal- en rekenvaardigheid, digitale vaardigheid, maatschappelijke en sociale vaardigheid en een minder brede, maar diepere kennis van de wereld. Dat roept de vraag op hoe de kern afgebakend zal gaan worden:

- Gebeurt dat door middel van eindtermen en exameneisen?
- Komen er indicaties welk deel van de totale onderwijstijd aan het kerncurriculum besteed moet worden?
- Komen er wat dat betreft verschillen tussen respectievelijk PO-onderbouw, PO-bovenbouw, VO-onderbouw en VO-bovenbouw?

Differentiatie en maatwerk

Door het beperkte kerncurriculum krijgen scholen keuzevrijheid en zo ontstaat gevarieerd onderwijs op maat, zo stelt het platform.

- Op het niveau van de scholen zal deze ontwikkeling tot meer variatie leiden. De pluriformisering van de markt vraag zoals die we die ook in de afgelopen jaren hebben gezien, zal zich hierdoor verder voortzetten. Dat zal doorwerken in het producten- en dienstenaanbod van educatieve uitgeverijen, waarmee ze scholen zullen blijven ondersteunen bij meer differentiatie en maatwerk in het onderwijs.
- Deze ontwikkeling zal de behoefte van leraren aan betrouwbare samenhangende gedidactiseerde leeroplossingen vergroten. Ze zullen rijke leeromgevingen willen gebruiken om efficiënt gepersonaliseerde leerroutes aan leerlingen aan te kunnen bieden. Door een effectieve toepassing hiervan kunnen leraren meer maatwerk aan leerlingen bieden. Zie ook blz. 13-15 van ons rapport *Leermiddelen van de 21e eeuw*.

Actualiteit en belevingswereld

Het platform stelt dat het onderwijs beter aansluiting moet vinden en houden bij de actualiteit en de belevingswereld van de leerling, om diens motivatie te vergroten.

- Digitale leermiddelen zijn een belangrijke 'enabler' van deze wens. Omdat ze online zijn, kan geactualiseerde inhoud eenvoudig onder leerlingen en leraren verspreid worden. Uitgeverijen hebben hiermee jaren ervaring. Naast onderdelen die geen of weinig veranderingen behoeven bieden zij gedidactiseerd actueel lesmateriaal.

De rol van toetsen

Het platform is kritisch over de nadruk op toetsen in het huidige onderwijs.

- We benadrukken dat het relevant is om bij de afweging hoeveel toetsen nodig zijn in het onderwijs een onderscheid te maken tussen formatief en summatief toetsen.
- Formatief toetsen wordt meer en meer een integraal onderdeel van het leerproces. In adaptieve leermiddelen vormen ze een kernonderdeel vanwege hun rol in Profiling & Recommendation en daarmee dus in differentiatie en maatwerk. Om die reden bevatten steeds meer leermiddelen formatieve toetsen.
- Doordat de integratie tussen formatief toetsen en leren sterker is geworden, krijgt het onderwijs meer ruimte om de summatieve toetsdruk aan te passen met behoud van zekerheid op het leerresultaat.

Curriculair leiderschap

Het eigenaarschap en de professionalisering van de leraar moet volgens het platform vergroot worden: leraren moeten "meer zelf de regie over de onderwijsinhoud krijgen".

- de belemmeringen in curriculaire leiderschap die de afgelopen jaren in onderzoeken zijn geïdentificeerd hebben betrekking op competenties van leraren en tijdsdruk. Tijdsdruk wordt verminderd door gebruik te maken van nog betere, geïntegreerde rijke leeromgevingen, en zeker als deze meer en meer adaptief worden. Competenties kunnen worden verbeterd door leraren meer begeleiding te bieden. Het product- en dienstenaanbod van educatieve uitgeverijen heeft zich de laatste jaren in de richting van beide maatregelen bewogen. We verwachten dat dat zich verder voortzet.

Implementatie van de verandering

In de kern is het advies een roep om vrijheid voor scholen en leraren om leerlingen meer op maat onderwijs te kunnen bieden.

- Een aantal maatregelen kan geleidelijk ingevoerd worden. Via de reguliere marktdynamiek zullen educatieve uitgeverijen en andere partijen hierop reageren met product- en dienstaanbod.
- Een deel van de veranderingen zal alleen via grote, geplande systeemwijzigingen doorgevoerd kunnen worden. Wijzigingen in eindtermen, centrale eindexaminering en dergelijke kunnen alleen succesvol zijn als deze doordacht worden in samenhang met ontwikkeling van de benodigde competenties van leraren, toetsingsinstrumenten, leermiddelen, aansluiting op vervolgopleidingen, etc. Graag wordt de GEU betrokken bij de planning zodat het aanbod van uitgeverijen zich hieraan tijdig kan aanpassen, zodat keuzevrijheid voor scholen behouden blijft en de producten zorgvuldig op scholen geïmplementeerd kunnen worden.
- Educatieve uitgeverijen weten uit ervaring hoe belangrijk het is dat veranderingen in de onderwijsinhoud en onderwijsaanpak met een doordachte integrale veranderkundige aanpak, met oog voor resultaat en proces, worden doorgevoerd. Het integrale perspectief dat het Vier-in-balans model biedt en de veranderkundige werkwijze van Stichting LeerKRACHT kunnen hiervoor goede inspiratie bieden.